

Basisonderwijs in een snel veranderende samenleving

Nood aan houvast voor de toekomst

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Advies op eigen initiatief

Uitgebracht door de Raad Basisonderwijs op 26 juni 2024 met eenparigheid van stemmen.

Vorbereiding: werkgroep Toekomstplan basisonderwijs onder voorzitterschap van Anne Verhoeven op 27 maart 2024, 7 mei 2024, 28 mei 2024, 12 juni 2024 en 20 juni 2024. Tussentijds terugkoppeling aan Raad Basisonderwijs op 15 mei 2024.

Dossierbeheerders: Katrien Persoons en Daya Buyle

Het basisonderwijs beschikt over sterke troeven om zijn opdracht waar te maken, maar staat onder toenemende druk. Met dit advies vraagt de Vlaamse Onderwijsraad aan de nieuwe Vlaamse Regering met aandrang een samenhangend toekomstplan om het basisonderwijs duurzaam te versterken. Op elk van onderstaande drie sporen moet duurzaam en evenwichtig ingezet worden:

- Spoor 1: basisfinanciering
- Spoor 2: de leraar en het team (het primaire proces)
- Spoor 3: beleid en organisatie (het secundaire proces)

Daarbij is ook een grondige denkoefening nodig rond onderwijs aan kinderen met specifieke onderwijsbehoeften.

De 'Krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs' en de 'Fundamenten voor onderwijs aan het jonge kind', allebei uitgewerkt door de Vlaamse Onderwijsraad, vormen samen de visie waarvan zo'n langetermijnplan moet vertrekken. Ze zorgen voor inhoudelijke samenhang.

De drie sporen gaan samen met een versterkte samenwerking met andere partners uit andere beleidsdomeinen in de bredere samenleving. De maatschappelijke verschuivingen die de druk op het basisonderwijs doen toenemen, maken die samenwerking meer dan ooit noodzakelijk. Daarom moet die bovenaan de politieke agenda komen.

De aanbevelingen van de raad vereisen een engagement en verantwoordelijkheid van het hele onderwijsveld, zowel lokaal als centraal. Er zijn acties nodig op alle niveaus. De aanbevelingen zijn ook een oproep aan de brede samenleving om grondig te overwegen welke taken en verwachtingen aan het onderwijs worden gesteld en wat de consequenties daarvan zijn binnen onderwijs.

Inhoudsopgave

1	Waarom dit advies?.....	3
1.1	Verhoogde druk door maatschappelijke veranderingen	3
1.2	Verdere versterking en samenwerking.....	3
1.3	Investeren in basisonderwijs loont	3
2	Maatschappelijke context en verschuivingen	4
3	Toegenomen onderwijsuitdagingen	5
4	Aanbevelingen voor een duurzame versterking.....	7
4.1	Drie sporen in het hart van basisonderwijs.....	7
4.1.1	Spoor 1: basisfinanciering	8
4.1.2	Spoor 2: de leraar en het team.....	9
4.1.3	Spoor 3: beleidskracht en schoolorganisatie	11
4.2	Samenwerking met andere beleidsdomeinen	11
	Literatuur	13

1 Waarom dit advies?

De Vlaamse Onderwijsraad ijvert voor kwaliteitsvol basisonderwijs dat zijn opdracht, een brede basisvorming voor alle leerlingen voorzien, ten volle kan realiseren. Met dit advies wil de raad het basisonderwijs hoog op de agenda van de nieuwe Vlaamse Regering zetten en richting geven aan het beleid.

De raad bouwt hiervoor verder op de kernboodschappen uit de Agenda voor het Onderwijsbeleid 2024-2029 en eerdere adviezen over een toekomstplan voor een sterk basisonderwijs.¹

1.1 Verhoogde druk door maatschappelijke veranderingen

Opeenvolgende maatschappelijke veranderingen brengen nieuwe uitdagingen voor onderwijs met zich mee en maken de opdracht van het basisonderwijs steeds complexer. Ze beïnvloeden zowel de organisatie als het leerproces in het gewoon en buitengewoon basisonderwijs. Dat leidt tot bijkomende verwachtingen en druk op schoolteams en op de kerntaken.

Daarnaast vormen structurele problemen zoals een globaal nijpend lerarentekort en een capaciteitstekort in het buitengewoon basisonderwijs mee een bedreiging voor het recht op kwaliteitsvol onderwijs voor alle kinderen.

1.2 Verdere versterking en samenwerking

De vraag naar een toekomstplan om het basisonderwijs duurzaam te versterken, leeft al langer in de Vlaamse Onderwijsraad. De voorbije jaren heeft de Vlaamse Regering extra geïnvesteerd in het basisonderwijs.² Toch zijn die investeringen onvoldoende om aan de noden in het basisonderwijs te voldoen. De historische onderfinanciering is nog steeds voelbaar. De combinatie van maatschappelijke veranderingen en uitdagingen op vlak van onderwijs vraagt een omvattend antwoord dat het basisonderwijs overstijgt.

1.3 Investeren in basisonderwijs loont

Wat kinderen op jonge leeftijd leren, levert een substantiële bijdrage aan de latere leeruitkomsten en de persoonlijke ontwikkeling van kinderen en levert het hoogste rendement voor de samenleving op.³ Kwaliteitsvol basisonderwijs betaalt zichzelf terug, op voorwaarde dat blijvende ondersteuning voorzien blijft.

Het basisonderwijs legt het noodzakelijke *fundament voor de brede vormende opdracht* van onderwijs.⁴ Dat vormt ook de basis voor de verdere onderwijsloopbaan. De inhoud van deze brede basisvorming is vastgelegd in de ontwikkelingsdoelen en eindtermen van het basisonderwijs. Kinderen leren in de basisschool onmisbare basiskennis en -vaardigheden die hen de nodige bagage geven om zich te ontwikkelen in de wereld en verder te kijken dan hun eigen leefwereld.

---

¹ De toegevoegde literatuurlijst op het einde van het advies bevat de referenties naar eerdere Vlor-adviezen en andere geraadpleegde bronnen.

² Zo zijn de werkingsmiddelen van kleuteronderwijs gelijkgeschakeld aan het huidige niveau van de werkingsmiddelen van het lager onderwijs. De werkingsmiddelen worden terug consequent geïndexeerd. Er is geïnvesteerd in extra kinderverzorging en er zijn stappen gezet naar een betere administratieve, pedagogische en beleidsondersteuning in het basisonderwijs.

³ Zie krachtlijn 9 voor een sterk basisonderwijs: Investeren in het basisonderwijs rendeert.

⁴ Zie krachtlijn 8 voor een sterk basisonderwijs: het basisonderwijs zorgt voor een brede vorming.

Bovendien heeft het basisonderwijs de opdracht en verantwoordelijkheid om *voor elk kind* dit stevige fundament te leggen, ongeacht achtergrond, capaciteiten of omstandigheden. De ambitie van het basisonderwijs is maximaal. Basisscholen bieden een krachtige en heterogene leer- en leefomgeving voor alle leerlingen.⁵ Dat kan enkel met een brede toegang en gebeurt binnen een geïntegreerd onderwijssysteem op basis van een continuüm van zorg met ook gespecialiseerde settings, zoals buitengewoon onderwijs.⁶

2 Maatschappelijke context en verschuivingen

De omgevingsanalyse van het Departement Onderwijs en Vorming bevat een uitgebreide beschrijving van de trends en evoluties die inzicht geven op de omgevingsfactoren die invloed hebben op onderwijs. Samen met toegenomen onderwijsuitdagingen (zie 3) onderbouwen ze mee de vraag om het basisonderwijs te versterken op drie sporen en om sterker in te zetten op de samenwerking met andere beleidsdomeinen (zie 4).

We denken onder meer aan demografische ontwikkelingen, technologische ontwikkelingen zoals de verregaande en snelle digitalisering, ecologische ontwikkelingen met de doelstelling om (school)gebouwen klimaatneutraal te maken en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt zoals de toenemende krapte op de arbeidsmarkt voor leraren en andere onderwijsprofessionals en de weinig diverse lerarenteams.⁷

In het bijzonder vestigen we de aandacht op volgende drie maatschappelijke ontwikkelingen, die het basisonderwijs in zijn kernopdracht beïnvloeden en niet los staan van elkaar:

- Demografische ontwikkelingen leiden tot een samenleving die steeds diverser wordt en een mix bevat van verschillende culturen, etnische achtergronden, talen en levensbeschouwingen. Deze *superdiversiteit* leidt tot een grote verscheidenheid aan leerlingen in de basisschool.
- Ook het *sociaal weefsel* is veranderd, met meer eenoudergezinnen, nieuw samengestelde gezinnen en tweeverdieners, terwijl grootouders langer actief blijven en soms verder van ouders af staan.
- Er is een *toename aan socio-emotionele, leer- en zorgnoden van leerlingen*.

De impact van deze maatschappelijke ontwikkelingen zijn des te groter, omwille van de eigenheid van dat basisonderwijs:

UNIEKE PLEK TUSSEN GEZIN EN SAMENLEVING

Het basisonderwijs neemt een bijzondere plek in tussen gezin en samenleving door de lokale verankering van de basisschool en het partnerschap met ouders.⁸ Dat zijn twee belangrijke troeven van het basisonderwijs, die ook specifieke uitdagingen met zich meebrengen, gelet op het veranderde sociaal weefsel en de superdiversiteit in de samenleving.

---

⁵ Zie krachtlijn 3 voor een sterk basisonderwijs: Diversiteit als kracht.

⁶ Zie fundament 1 voor onderwijs aan jonge kinderen: Onderwijs aan jonge kinderen verzekert een brede toegang.

⁷ 'Diversiteit' definieert de Vlor breed. Het gaat over alle mogelijke verschillen, zoals gender, migratie-achtergrond, sociale achtergrond, religie, thuistaal, handicap enzovoort.

⁸ Zie fundament 5 van onderwijs aan jonge kinderen: Onderwijs aan jonge kinderen zet wederkerig partnerschap tussen school en ouders centraal.

Zie krachtlijn 6 voor een sterk basisonderwijs: Het educatief partnerschap tussen school, leerling en ouder levert sterk werk.

Zie krachtlijn 7 voor een sterk basisonderwijs: De basisschool en de buurt hebben elkaar veel te bieden.

Lokale verankering. Basisscholen staan in relatie tot de lokale omgeving en de buurt, en hun aanwezigheid bevordert maatschappelijke verbondenheid. Ze fungeren als sociaal knooppunt, een plek in een bepaalde buurt die kansen biedt voor ontmoetingen tussen mensen, en dragen op die manier bij aan de sociale cohesie. Het recente decreet open scholen wil het buitenschoolse gebruik van schoolgebouwen stimuleren om zo via de school de lokale gemeenschap te versterken.⁹ Daar zijn financiële en organisatorische uitdagingen aan verbonden, die de Vlor in een eerder advies uitwerkte.¹⁰

Partnerschap met ouders. Het basisonderwijs beschikt over heel wat mogelijkheden om stevige fundamenten te leggen voor een partnerschap met ouders. De kansen tot informeel en direct contact tussen ouders en school zijn veel groter dan bij elk ander onderwijsniveau. Kinderen blijven er vaak ook voor de duur van negen jaar en voor gezinnen met meerdere kinderen kan die band nog veel langer duren (tot het jongste kind de school verlaat). Een sterk partnerschap tussen school en ouders is nodig om het leer- en ontwikkelingsproces van elk jong kind maximaal te ondersteunen vanuit een holistische kijk op dat kind.

GEÏNTEGREERDE AANPAK VANUIT EEN HOLISTISCHE VISIE

Een fundamenteel kenmerk van het basisonderwijs is de geïntegreerde aanpak waar, in een krachtige en heterogene leeromgeving, een brede basisvorming voor alle leerlingen ontwikkelings- en doelgericht tot stand komt.¹¹ Het werken met heterogene groepen van leerlingen in een context van superdiversiteit en toegenomen socio-emotionele, leer- en zorgnoden verhoogt de complexiteit van de opdracht van het basisonderwijs.

Leraren basisonderwijs nemen, als lid van een schoolteam, verantwoordelijkheid op voor een groep leerlingen. Voor kinderen in de basisschool is de leraar een duidelijk ankerfiguur die hen goed kent en die een veilig klas- en leerklimaat kan creëren via een gevoel van verbondenheid.

3 Toegenomen onderwijsuitdagingen

We zien dat basisscholen al geruime tijd moeilijkheden ervaren om de vele taken binnen de brede basisvorming kwaliteitsvol op te nemen.¹² Recente cijfers over het stijgend aantal leerlingen zonder getuigschrift basisonderwijs zijn daar een indicatie van.¹³ Deze vaststelling staat op gespannen voet met de ambitie van het basisonderwijs. Uit het PIRLS-onderzoek blijkt dat twijfel in de hoofden van veel schoolleiders en leraren is binnengeslopen.¹⁴ De Vlor is sterk bezorgd over dat dalend vertrouwen van schoolleiders en leraren in zichzelf.

---

⁹ [Decreet over open scholen. 17 november 2023.](#)

¹⁰ Vlor, Algemene Raad. Open Scholen. [Advies over voorontwerp van decreet over open scholen](#), 26 januari 2023.

¹¹ Zie krachtlijn 4 voor een sterk basisonderwijs: Een geïntegreerde aanpak als fundament.

Er is op drie manieren sprake van integratie: (1) het kind en zijn brede persoonlijkheidsontwikkeling staan centraal, (2) in het aanbod (leerstof) zijn inhoud en uit de verschillende leergebieden verbonden met elkaar en (3) de groepsleraren zijn deskundig om inhoud en uit alle leergebieden te structureren in een samenhangend onderwijsaanbod.

¹² Zie onder meer: Vlor, Raad Basisonderwijs. [Advies over begrijpend lezen \(PIRLS 2016\)](#), 28 maart 2018 en Vlor, Raad Basisonderwijs. [Sterker Frans in het basisonderwijs. Advies naar aanleiding van de peiling Frans 2017](#), 10 oktober 2018.

¹³ Zie cijfers in Het Nieuwsblad (23 februari 2024): In het schooljaar 2017-2018 behaalden 2.620 kinderen het getuigschrift lager onderwijs niet. Afgelopen schooljaar 2022-2023 waren dat er 4.843. In zes jaar tijd is het aantal dus bijna verdubbeld.

¹⁴ Denies, K. & Bleuckx, N. et al. (2023). [Leesvaardigheid in het vierde leerjaar in Vlaanderen. Resultaten van PIRLS 2021 in internationaal vergelijkend perspectief.](#)

Sinds 2018 ziet het buitengewoon basisonderwijs de instroom van leerlingen terug sterk aangroeien.¹⁵ Dat heeft geleid tot een capaciteitstekort. Opvallend is dat het aantal jonge kinderen dat doorverwezen wordt naar het buitengewoon kleuteronderwijs stijgt. Deze cijfers roepen de vraag op in hoeverre dit een gevolg is van een overbelast gewoon basisonderwijs.¹⁶ Ook het aantal leerlingen in de basisschool dat beschikt over een GC- of IAC-verslag en waarvoor de school leersteun vraagt aan een leersteuncentrum, stijgt gestaag.¹⁷ Tegelijkertijd bepaalt artikel 24 van het VN-verdrag voor de rechten van personen met een handicap dat de verdragsluitende staten moeten voorzien in een inclusief onderwijssysteem op alle onderwijsniveaus.

Daarnaast zijn het toenemend aantal (onwettige) afwezigheden en de signalen rond schorsingen in het gewoon basisonderwijs belangrijke knipperlichten die aandacht vragen.¹⁸ Voldoende aanwezig zijn is cruciaal om elk kind gelijke kansen te garanderen. Om dit aan te pakken, heeft de school een regierol in de samenwerking met CLB, pedagogische begeleiding en leersteuncentrum en via de draaischijffunctie van het CLB ook met andere partners.

Het lerarentekort treft basisscholen met de grootste maatschappelijke uitdagingen het hardst. Er zijn basisscholen waar er slechts één of twee leraren met het juiste bekwaamheidsbewijs zijn. Het lerarentekort vormt een grote bedreiging voor de onderwijskwaliteit, en verdient binnen het onderwijsbeleid een hoge prioriteit.

Hieronder benoemen we welke concrete onderwijsuitdagingen ontstaan door maatschappelijke verschuivingen en hoe die verdere investeringen in het basisonderwijs noodzakelijk maken.

DIVERSE LEERLINGENPOPULATIE

Leraren basisonderwijs tonen veel engagement voor de groep leerlingen waarvoor zij verantwoordelijkheid dragen. De evolutie naar basisscholen met een zeer diverse leerlingenpopulatie vraagt werkbare klascontexten om krachtige en heterogene leer- en leefomgevingen te kunnen aanbieden aan alle leerlingen.¹⁹

Steeds minder leerlingen spreken thuis vaak Nederlands. Vanaf het kleuteronderwijs is de taaldiversiteit zichtbaar.²⁰ Het is van groot belang dat basisscholen krachtige taalleeromgevingen kunnen bieden, met bijzondere aandacht voor de jongste kinderen (2,5 tot 8 jaar) en anderstalige nieuwkomers.²¹

---

¹⁵ Zie cijfers uit [Dataloep](#).

¹⁶ Recent zijn twee OBPWO-onderzoeken gestart rond de oriëntering naar type 2 en naar type 9. Deze onderzoeken richten zich op verklarende mechanismen voor de oriëntering naar resp. type 2 en type 9. Ze onderzoeken ook de wijze waarop groeikansen voor leerlingen met een oriëntering naar resp. type 2 en type 9 kunnen worden ondersteund binnen een continuüm van onderwijscontexten op maat. Beide onderzoeken lopen tot 31 december 2025.

¹⁷ GC- verslag = gemeenschappelijk curriculum verslag. Dat is een verslag voor het volgen van het gemeenschappelijk curriculum met extra ondersteuning (leersteun). IAC-verslag= individueel aangepast curriculum verslag. Dat is een leerprogramma op maat van de leerling. Het doel is niet om een getuigschrift of diploma te behalen.

Zie: [Gemeenschappelijk of individueel curriculum in basis- en secundair onderwijs | Vlaanderen.be](#)

¹⁸ De cijfers over afwezigheden zijn terug te vinden in [Dataloep](#).

¹⁹ Zie fundament 1 van onderwijs aan jonge kinderen: 'Onderwijs aan jonge kinderen verzekert een brede toegang' en de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs 2 en 3: 'Een basisschool werkt ontwikkelingsgericht' en 'Diversiteit als kracht'.

²⁰ Zie [omgevingsanalyse](#) van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming.

²¹ De bijzondere aandacht voor jonge kinderen bouwt verder op fundament 4 onderwijs jonge kind: 'Onderwijs aan jonge kinderen biedt een krachtige taalleeromgeving'.

SOCIO-EMOTIONELE, ZORG- EN LEERNODEN

We stellen een kloof vast tussen de toenemende zorgnoden, die de opdracht van het basisonderwijs verzwaren, en de mensen en middelen die hier een antwoord op bieden.

Het lerarentekort zorgt er bovendien voor dat leraren die specifiek instaan voor extra zorg op niveau 0 en 1 vaker als vervanger voor de klas worden gezet. Hierdoor blijft het lerarentekort in het basisonderwijs minder zichtbaar, hoewel de impact groot is.

BELEID EN ORGANISATIE

Een hoog aantal secundaire processen situeert zich bij de directeur, terwijl de ondersteuning onvoldoende is. Er is weinig ruimte en tijd voor directeurs om pedagogisch-didactisch leiderschap op te nemen, terwijl de complexiteit van de opdracht van het basisonderwijs toegenomen is. Zo is het van belang dat de directeur voldoende tijd en ruimte heeft om externe verwachtingen te vertalen naar de eigen school en die ook kan filteren en afbakenen. Dat speelt een grote rol in de manier waarop leraren planlast ervaren. Leraren basisonderwijs ervaren die planlast sterker dan leraren van de andere onderwijsniveaus.²²

Ook de directeur staat voor de klas om tekorten aan leraren op te vangen, wat de druk op het secundaire proces verder verhoogt.

4 Aanbevelingen voor een duurzame versterking

4.1 Drie sporen in het hart van basisonderwijs

Als antwoord op de maatschappelijke verschuivingen en de toegenomen onderwijsuitdagingen (zie 2 en 3), is het noodzakelijk dat hiervoor de nodige middelen beschikbaar zijn zodat basisonderwijs in zijn opdracht kwaliteitsvol versterkt wordt en kan zorgen voor maximale leer- en ontwikkelingskansen voor elk kind, als fundament voor de verdere onderwijsloopbaan.

De Vlaamse Onderwijsraad vraagt daarom aan de nieuwe Vlaamse Regering om evenwichtig en duurzaam werk te maken van *elk van de onderstaande drie sporen*. De sporen raken aan het hart van het basisonderwijs en zetten de opdracht van het basisonderwijs centraal.

BLIJVENDE UITGANGSPUNTEN

Leerlingenkenmerken moeten, zoals vandaag ook het geval is, worden meegenomen in de berekening van het lestijdenpakket, punten en werkingsmiddelen in het gewoon basisonderwijs. Zo kunnen schoolteams een krachtige leeromgeving scheppen die goed is voor alle leerlingen en in het bijzonder voor leerlingen uit gezinnen met een lage socio-economische status (SES).

Open end-financiering geldt als fundamenteel uitgangspunt zodat de financiering mee evolueert met de leerlingenaantallen.

LANGETERMIJNVISIE OP INCLUSIE EN ROL BUITENGEWOON (BASIS)ONDERWIJS

Voor het onderwijs aan kinderen met specifieke onderwijsbehoeften is een grondige denkoefening nodig zodat er een langetermijnvisie op inclusie en de rol van het buitengewoon (basis)onderwijs komt. Bij steeds meer kinderen worden zorgnoden vastgesteld en voor steeds meer leerlingen wordt leersteun aan de leersteuncentra gevraagd. We zien stijgende inschrijvingen in het

---

²² Minnen, J., Verbeylen, J. & Glorieux, I. (2018). [Onderzoek naar leraren in het basis- en secundair onderwijs](#). Vrije Universiteit Brussel Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR.

buitengewoon basisonderwijs met capaciteitsproblemen tot gevolg (zie 3). De Vlor wil aan deze denkoefening bijdragen om te komen tot een breed gedragen visie. De commissie inclusief onderwijs heeft recent zijn rapport bezorgd aan de minister. De Vlor zal hierover een adviesvraag ontvangen.²³

4.1.1 Spoor 1: basisfinanciering

Basisfinanciering is het fundament van de financiële middelen die scholen ontvangen. Vanuit het beleidsdomein Onderwijs moet elke school in het buitengewoon en gewoon basisonderwijs over voldoende werkingsmiddelen beschikken, zodat alle kinderen - ongeacht hun thuissituatie - de nodige ontwikkelings- en leerkansen krijgen om een brede basisvorming te realiseren. Het basisonderwijs moet kosteloos blijven.

Door een tekort aan werkingsmiddelen, organiseren basisscholen jaarlijks heel wat activiteiten om meer financiële middelen te bekomen, bijvoorbeeld om modern didactisch materiaal aan te kopen. Het is ongehoord dat scholen afhankelijk zijn van financiële bijdragen van ouders, leraren, sponsoractiviteiten of sponsors.

Het tekort aan infrastructuurmiddelen weegt ook op de werkingsmiddelen. Sommige scholen zijn zo slecht of zo krap gehuisvest dat werkingsmiddelen ontoereikend zijn om hun infrastructuur te onderhouden of te moderniseren volgens de huidige normen en uitdagingen die op onderwijs afkomen (zie hoger). Bijkomende investeringen van de overheid op vlak van onderwijsinfrastructuur zijn noodzakelijk. Een veilige en stimulerende leer- en werkomgeving met adequate voorzieningen ligt mee aan de basis van goede schoolprestaties, het welbevinden van leerlingen en onderwijspersoneel én is belangrijk om nieuwe leraren aan te trekken.²⁴

Verhogen werkingsmiddelen van het gehele basisonderwijs

De werkingsmiddelen van het gewoon en buitengewoon basisonderwijs zijn in het verleden het voorwerp geweest van besparingsmaatregelen van de Vlaamse Regering. Sinds het begrotingsjaar 2017 is de bevoering niet meer van toepassing. De werkingsmiddelen van het gewoon en buitengewoon basisonderwijs worden sindsdien volledig geïndexeerd. Toch is de *koopkracht* van basisscholen nog steeds niet dezelfde als in 2008-2009. Basisscholen kunnen met de werkingsmiddelen jaarlijks per leerling niet eenzelfde pakket aan goederen en diensten aankopen als toen. In de afspraken van 2007 werd daarvan uitgegaan met inbegrip van de bandbreedte voor leerlingenkenmerken – zoals aangegeven in het decreet van 4 juli 2008 betreffende de werkingsbudgetten in het secundair onderwijs en tot wijziging van het decreet Basisonderwijs van 25 februari 1997.²⁵

Bovendien is er meer nodig dan het herstel van de koopkracht. In het licht van de historische onderfinanciering en de huidige maatschappelijke uitdagingen vraagt de raad om de werkingsmiddelen van het gehele basisonderwijs *substantieel te verhogen*.

Enmalige investeringen moeten *structureel verankerd* worden in het werkingsbudget. Zo is er met de relancemiddelen veel geïnvesteerd in digitalisering. Nu zijn er voldoende structurele en

---

²³ Zie art.6 van het [Besluit van de Vlaamse Regering m.b.t. de uitvoering van leersteun](#).

²⁴ De Witte, K. (2022). [Les in hetzelfde schoolgebouw als je betovergrootouders. Hoe een verouderde schoolinfrastructuur kan leiden tot een financiële molensteen en lagere leerprestaties](#).

²⁵ Zoals we in de Memorie van Toelichting bij dit decreet lezen (p.39), is de bandbreedte “het percentage van het deelbudget dat voor leerlingenindicatoren uitgetrokken wordt, ten opzichte van het totaal van dat deelbudget”. Het deelbudget waarvan hier sprake is, is het budget basisonderwijs. [Ontwerp van decreet betreffende de werkingsbudgetten in het secundair onderwijs en tot wijziging van het decreet Basisonderwijs van 25 februari 1997 wat de werkingsbudgetten betreft. Parl. St. 1667 \(2007-2008\). Nr. 1. Memorie van toelichting](#).

recurrente budgetten nodig om het onderhoud en de vervanging van computers over de jaren heen te garanderen, informatiebeveiliging te verzekeren en digitale innovaties te kunnen blijven doen.²⁶

4.1.2 Spoor 2: de leraar en het team

Leren en onderwijzen is de basisopdracht van elke gewone en buitengewone basisschool. Het is het primaire proces.

Om die basisopdracht kwaliteitsvol te organiseren en een antwoord te kunnen bieden op diverse noden (zie hoger), zijn een aantal zaken nodig.

Complementariteit in het schoolteam

Het basisonderwijs evolueert verder naar een team met verschillende profielen die elk hun kennis en vaardigheden vanuit hun eigen opleidingsachtergrond in een team binnenbrengen. De Vlor benadrukt dat de leraar met een diploma van de lerarenopleiding kleuter- of lager onderwijs daarbij onvervangbaar is en blijft als het eerste en meest duurzame fundament in de uitbouw van kwaliteitsvol basisonderwijs. Binnen het schoolteam moet er voor het aantal uren-leraar een garantie zijn op minimaal de vandaag bestaande leraar-leerling ratio.

Vanaf academiejaar 2024-2025 start het hoger onderwijs met een specifieke masteropleiding basisonderwijs. Een gedeelde visie ontbreekt nog over hoe die master in het werkveld ingezet zal worden en welke organisatorische aspecten dan van belang zijn. Er is nood aan overleg en inspraak om deze master op een doordachte manier te introduceren in de basisschool. De raad wijst op het belang van een *coherente visie op omkadering in het basisonderwijs*. De raad is bereid een rol op te nemen in deze gezamenlijke visievorming.²⁷

Daarnaast is het noodzakelijk om, specifiek in het basisonderwijs, werk te maken van een grotere *diversiteit in de lerarenteams*.²⁸ Het lerarenteam moet een afspiegeling zijn van de samenleving.

Meer omkadering voor onderwijs aan jonge kinderen (2,5 tot 8 jaar)

Voor jonge kinderen (2,5 tot 8 jaar) moet dringend meer werk gemaakt worden van kleinere, werkbare klassen. Er is een *omkadering nodig die beter aansluit bij de omkadering in de kinderopvang van baby's en peuters*.²⁹ Vanuit het perspectief van het jonge kind is er dan meer pedagogische continuïteit. Dat ondersteunt een warme en zachte transitie tussen de thuiscontext of de kinderopvang van baby's en peuters naar school. Vanuit het perspectief van de leraar ondersteunt het de mogelijkheden om leren, zorgen en spelen te integreren vanuit een holistische benadering van het jonge kind.

Werkbare klasgroepen maken het ook mogelijk om een krachtige taalleeromgeving te bieden. Jonge kinderen zijn zeer ontvankelijk voor het leren van taal. Het bevorderen van de taalontwikkeling Nederlands is een cruciale opdracht voor onderwijs aan jonge kinderen.

Meer kinderverzorgers

De Vlor vraagt om via een gefaseerd investeringsbeleid de berekening van het urenpakket te baseren op een *kinderverzorger per 18,5 leerlingen jonger dan vier jaar*. De school moet daarbij

---

²⁶ Vlor, Algemene Raad. [Voorwaarden voor succesvolle ICT-integratie in onderwijs. Advies over de visienota 'Digisprong: van achterstand naar voorsprong'](#), 21 januari 2021.

²⁷ Daarbij kan de raad verder bouwen op: Vlor, Algemene Raad. [Advies over de master basisonderwijs](#), 23 november 2017.

²⁸ 'Diversiteit' definieert de Vlor breed. Het gaat over alle mogelijke verschillen, zoals gender, migratie-achtergrond, sociale achtergrond, religie, thuistaal, handicap enzovoort.

²⁹ De kind-begeleider ratio in de groepsofvang in Vlaanderen is maximaal 9 kinderen per begeleider (of 8 kinderen als er slechts één begeleider aanwezig is). Het streefaantal is maximaal 7 kinderen per aanwezige begeleider. Zie: [Kind en Gezin \(z.d.\). Kindratio en inzetten van medewerkers en stagiairs.](#)

de mogelijkheid hebben om de uren ondersteuning binnen de onderwijscontext in te zetten, ongeacht de leeftijd.

Versterken brede basiszorg en verhoogde zorg

Via extra lestijden voor de ondersteuning van zorgfase 0 (basiszorg) en zorgfase 1 (verhoogde zorg) worden scholen voor gewoon basisonderwijs versterkt zodat ze zoveel mogelijk leerlingen kwaliteitsvol onderwijs kunnen bieden. Als aanbeveling geldt om te evolueren naar een *bijkomende leraar voor ondersteuning van zorgfase 0 en zorgfase 1 per gemiddeld 83 leerlingen*.

Structureel ruimte voor overleg en professionalisering

De Vlaamse Onderwijsraad vraagt een doorgedreven professionaliseringsbeleid als onderdeel van een loopbaanpact voor alle onderwijsprofessionals. Dat *loopbaanpact* moet de waardering voor het beroep ook stimuleren door de link te maken met de vijf fundamentele bouwstenen die de kracht van het leraarschap definiëren: deskundigheid, een hart voor lerenden, verbinding, autonomie en engagement.

In de opdracht van leraren basisonderwijs moet er *structureel meer tijd en ruimte zijn voor overleg en professionalisering*:

- De Vlor herhaalt zijn vraag om via een gefaseerd investeringsbeleid te voorzien in twee bijkomende lestijden per 18,5 leerlingen. Die moet de school vrij kunnen aanwenden om structureel overleg en professionalisering van leraren(teams) te faciliteren. Professionalisering is een kernopdracht van de leraar. Een leraar heeft als persoon en als lid van een team, recht op professionalisering. Tegelijk heeft de leraar de verantwoordelijkheid om zich blijvend professioneel te ontwikkelen.³⁰
- Daarnaast is het nodig om het aantal halve dagen pedagogische studiedagen per schooljaar structureel uit te breiden. Het basisonderwijs kent op dit moment drie halve dagen die scholen kunnen spreiden over het hele jaar. Scholen kunnen daar ook een afwijking op aanvragen. Daar wordt veel gebruik van gemaakt, wat de structurele nood bevestigt.

De *lerarenopleiding* is de eerste schakel in het professioneel continuüm dat de hele loopbaan van een leraar overspant. Het is het fundament voor het leraarschap. Het diploma van leraar moet aangeven dat iemand startbekwaam is om het lerarenberoep uit te oefenen in de huidige complexe maatschappelijke context. Door het lerarentekort zijn er meer en meer startende onderwijsprofessionals die als leraar aan de slag gaan maar geen pedagogisch bekwaamheidsbewijs hebben. Bovendien worden ondersteunende profielen zoals kinderverzorgers en administratieve medewerkers, die niet opgeleid zijn tot leraar, voor de klas gezet. Het is van belang dat schoolbesturen hen stimuleren om een lerarenopleiding te volgen. Ook herhaalt de raad zijn vraag aan de overheid om het kader te scheppen waardoor een lerarendiploma een striktere voorwaarde is om blijvend in een klas aan de slag te gaan.³¹

Om het schoolteam te ondersteunen, is een sterk partnerschap nodig met *pedagogische begeleidingsdiensten, leersteuncentra en CLB's* nodig met de nodige middelen en omkadering om hun decretale opdrachten te vervullen.

Geen nieuwe onderwijsdoelen op 1 september 2025

De voorbije legislatuur werd er gewerkt aan een nieuwe set van onderwijsdoelen in het basisonderwijs. Daarin zit een belangrijke kans om in het huidige overladen curriculum prioriteiten

---

³⁰ Vlor, Algemene Raad. [Naar de kern van het lerarenberoep. Aanbevelingen voor een versterkt professionaliseringsbeleid](#), 23 december 2021.

³¹ Vlor, Algemene Raad. [Lerarenopleiding als fundament voor sterke leraren en kwaliteitsvol onderwijs. Advies over het versterken van de lerarenopleiding om startbekwame leraren af te leveren](#), 14 september 2023.

te stellen en te focussen op de kernopdracht van basisonderwijs. De raad verwacht dat in de nieuwe legislatuur *verder gebouwd wordt* op het vele werk dat gebeurd is.

De Vlor wil zich over de set van nieuwe onderwijsdoelen uitspreken via een *adviesvraag*. Dat is fundamenteel om tot een breed gedragen set van onderwijsdoelen te komen die stabiliteit biedt aan het onderwijsveld.

Het tijdspad voor de implementatie van de nieuwe onderwijsdoelen moet *voor scholen haalbaar* zijn. 1 september 2025 kan in geen geval de voorziene implementatiedatum zijn, zoals dat eerder vooropgesteld werd door de vorige Vlaamse Regering. Er moet voldoende ruimte zijn voor de ontwikkeling van leerplannen en voor leraren om hun klaspraktijk voor te bereiden.³²

4.1.3 Spoor 3: beleidskracht en schoolorganisatie

Er is voor het basisonderwijs nog steeds *meer beleids-, administratieve en pedagogische omkadering* nodig om reëel beleidsvoerend vermogen en sterk leiderschap mogelijk te maken. In het meest optimale scenario evolueren we via een gefaseerd investeringsbeleid naar een puntenenveloppe van 3 punten per leerling.

Analoog aan het secundair onderwijs, pleit de Vlor in het gewoon basisonderwijs voor een *directeur zonder lesopdracht vanaf 83 leerlingen*.

4.2 Samenwerking met andere beleidsdomeinen

Er wordt te vaak in de richting van onderwijs gekeken om de verantwoordelijkheid voor de maatschappelijke uitdagingen te dragen. Dat kan alleen als er *flankerend beleid* is in andere sectoren.³³ Daarnaast is er nood aan de *juiste randvoorwaarden en middelen*. De opdracht van de basisschool staat daarbij steeds voorop: de brede vorming van alle kinderen.

De Vlaamse Onderwijsraad vraagt, naast de versterking van het basisonderwijs op de drie sporen (zie 4.1.), om verhoogd in te zetten op samenwerking en afstemming over beleidsdomeinen heen. Er is meer dan ooit overleg nodig tussen beleidsdomeinen op alle niveaus: centraal Vlaams maar ook lokaal (gemeentelijk en stedelijk beleid).

Daarbij hoort een grondig debat over de verhouding tussen de basisschool, het gezin, de socio-culturele partners en de ruimere samenleving. We kunnen er niet omheen dat de plaats van de school veranderd is in de huidige maatschappij, maar dat mag niet als vanzelfsprekend beschouwd worden zonder afstemming over elkaars *rollen en verantwoordelijkheden*. Daaruit moet dan volgen welke middelen nodig zijn en naar de school moeten vloeien.

BUITENSCHOOELSE OPVANG EN ACTIVITEITEN

De Vlor vraagt alvast dringend een oplossing voor volgende twee zaken:

- Het decreet Buitenschoolse opvang en activiteiten moet in september 2026 in voege gaan. Er leven echter veel vragen rond, zoals de beperkte budgettaire mogelijkheden en de regierol van de gemeenten. Er is ook een grote diversiteit tussen gemeenten. Het ontbreken van de nodige middelen legt een hypotheek op het waarborgen van kwaliteitsvolle opvang.³⁴

---

³² Vlor, Raad Basisonderwijs. [Bouwen aan breed draagvlak voor nieuwe onderwijsdoelen in het basisonderwijs. Advies bij de \(her\)start van de ontwikkeling van nieuwe eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het basisonderwijs](#), 8 november 2023

³³ Zie krachtlijn 10 voor een sterk basisonderwijs: Meer dan een zaak van onderwijs alleen.

³⁴ Vlor, Raad Basisonderwijs. [Wijzigingsdecreet buitenschoolse opvang en activiteiten. Advies over de bepalingen voor de overgang buitenschoolse opvang naar lokale besturen](#), 22 september 2021.

- Er moet een structurele oplossing komen voor de organisatie van de middagpauze. Er is geen sluitend decretaal kader, noch voor het budget, noch voor de omkadering.³⁵

ARMOEDE

Armoede aanpakken is een brede maatschappelijke verantwoordelijkheid en vraagt een structurele visie en weloverwogen beleid op alle domeinen. Geïsoleerde initiatieven voor onderwijs zullen onvoldoende blijven zonder geïntegreerd beleid voor armoedebestrijding.

Om de gevolgen van armoede op het schoolgebeuren concreet aan te pakken, zijn extra stimuli nodig want het verhoogt de druk op schoolteams. De Vlor vraagt om voluit in te zetten op maatwerk zodat scholen binnen hun bevoegdheden en vanuit een goede kennis van de leerlingenpopulatie, lokaal en gericht maatregelen kunnen nemen. Scholen moeten ondersteund worden in het nemen van maatregelen om de negatieve effecten van armoede op de schooldeelname en de schoolloopbaan te verminderen.

DOORGAANDE LIJN

De raad zal de evaluatie van de projecten Doorgaande lijn opvolgen.³⁶ Indien de Vlaamse Regering de stap wil zetten naar regulier beleid dat de integratie van opvang en onderwijs voor kinderen tussen 0 en 6 jaar ondersteunt, is eerst een grondige evaluatie nodig. De Vlor wil daarover ook tijdig om advies gevraagd worden.³⁷

Katrien Persoons
secretaris Raad Basisonderwijs

Anne Verhoeven
voorzitter Raad Basisonderwijs

---

³⁵ Vlor, Raad Basisonderwijs. [Lokaal beleid buitenschoolse opvang en activiteiten. Advies over het voorontwerp van besluit over het lokaal beleid buitenschoolse opvang en activiteiten en over overgangsbepalingen](#), 9 september 2020.

³⁶ Deze projecten betreffen samenwerkingsverbanden van een organisator kinderopvang van baby's en peuters, een organisator buitenschoolse activiteiten die kleuteropvang organiseert en een schoolbestuur van een kleuterschool of basisschool. Meer info: Opgroeien (z.d.). [Project Doorgaande Lijn](#).

³⁷ Vlor, Raad Basisonderwijs. [Vernieuwende projecten voor integratie kinderopvang en onderwijs. Advies over de financiering van vernieuwende projecten die inzetten op een doorgaande lijn tussen kinderopvang van baby's en peuters, kleuteronderwijs en kleuteropvang](#), 31 maart 2021.

Literatuur

Toekomstplan basisonderwijs

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Advies over een toekomstplan voor het basisonderwijs](#), 8 maart 2017.

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Tijd voor een volwaardig toekomstplan voor het basisonderwijs](#), 29 mei 2019.

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Nieuwe oproep voor een volwaardig toekomstplan basisonderwijs. Een stand van zaken van het toekomstplan basisonderwijs](#). 8 december 2021.

Visie op eigenheid basisonderwijs en onderwijs jonge kind

Vlor (2015). *De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren. Een strategische verkenning van de missie en de troeven van het basisonderwijs in Vlaanderen*. Acco.

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Advies over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs](#), 16 september 2015.

Vlor (2023). *De toekomst van het onderwijs aan jonge kinderen. Een strategische verkenning*. Politeia.

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Fundamenten voor onderwijs aan jonge kinderen. Voor elk kind een sterke start](#), 7 februari 2024.

Onderwijsdoelen basisonderwijs

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Vorm geven aan nieuwe onderwijsdoelen voor het basisonderwijs. Advies over principes en aanbevelingen voor nieuwe eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het gewoon basisonderwijs](#), 10 juni 2020.

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Bouwen aan breed draagvlak voor nieuwe onderwijsdoelen in het basisonderwijs. Advies bij de \(her\)start van de ontwikkeling van nieuwe eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het basisonderwijs](#), 8 november 2023.

Buitenschoolse opvang en activiteiten

Vlor (2019). [Brief aan de ministers Crevits en Vandeurzen over het voorstel van decreet houdende de organisatie van buitenschoolse opvang en de afstemming tussen buitenschoolse activiteiten](#).

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Advies over de conceptnota 'Krachtlijnen voor een nieuwe organisatie voor de opvang en vrije tijd van schoolkinderen'](#), 30 september 2015.

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Lokaal beleid buitenschoolse opvang en activiteiten. Advies over het voorontwerp van besluit over het lokaal beleid buitenschoolse opvang en activiteiten en over overgangsbepalingen](#), 9 september 2020.

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Kwaliteitslabel kleuteropvang. Advies over het voorontwerp van besluit tot toekenning van een kwaliteitslabel aan organisatoren van kleuteropvang](#), 9 september 2020.

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Wijzigingsdecreet buitenschoolse opvang en activiteiten. Advies over de bepalingen voor de overgang buitenschoolse opvang naar lokale besturen](#), 22 september 2021.

Andere

[Decreet over open scholen. 17 november 2023.](#)

Denies, K., & Bleuckx, N., et al. (2023). [Leesvaardigheid in het vierde leerjaar in Vlaanderen. Resultaten van PIRLS 2021 in internationaal vergelijkend perspectief.](#)

Departement Onderwijs en Vorming (2023). [Omgevingsanalyse van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming 2024-2029.](#)

Departement Onderwijs en Vorming (2024). [Bevraging KOALA screening. Schooljaar 2023-2024.](#)

Departement Onderwijs en Vorming (z.d.). [Dataloop: aan de slag met cijfers over onderwijs.](#)

De Witte, K. (2022). [Les in hetzelfde schoolgebouw als je betovergrootouders. Hoe een verouderde schoolinfrastructuur kan leiden tot een financiële molensteen en lagere leerprestaties.](#)

Kind en Gezin (z.d.). [Kindratio en inzetten van medewerkers en stagiairs.](#)

Minnen, J., Verbeylen, J. & Glorieux, I. (2018). [Onderzoek naar leraren in het basis- en secundair onderwijs.](#) Vrije Universiteit Brussel: Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR.

Onderwijsinspectie (2024). [Onderwijsspiegel. Jaarlijks rapport van de onderwijsinspectie.](#)

[Ontwerp van decreet betreffende de werkingsbudgetten in het secundair onderwijs en tot wijziging van het decreet Basisonderwijs van 25 februari 1997 wat de werkingsbudgetten betreft. Parl. St. 1667 \(2007-2008\). Nr. 1. Memorie van toelichting.](#)

Opgroeien (z.d.). [Project Doorgaande Lijn.](#)

Vancaeneghem, J. (2024, 23 februari). [Bijna dubbel zo veel kinderen halen geen diploma lager onderwijs "Sommigen kunnen amper begrijpend lezen".](#) Het Nieuwsblad.

Vlor, Algemene Raad. [Advies over de master basisonderwijs](#), 23 november 2017.

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Advies over begrijpend lezen \(PIRLS 2016\)](#), 28 maart 2018

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Sterker Frans in het basisonderwijs. Advies naar aanleiding van de peiling Frans 2017](#), 10 oktober 2018.

Vlor, Raad Basisonderwijs. [Vernieuwende projecten voor integratie kinderopvang en onderwijs. Advies over de financiering van vernieuwende projecten die inzetten op een doorgaande lijn tussen kinderopvang van baby's en peuters, kleuteronderwijs en kleuteropvang](#), 31 maart 2021.

Vlor, Algemene Raad. [Naar de kern van het lerarenberoep. Aanbevelingen voor een versterkt professionaliseringsbeleid](#), 23 december 2021.

Vlor (2022). [Bouwstenen van het lerarenberoep.](#)

Vlor, Algemene Raad. [Open scholen. Advies over voorontwerp van decreet over open scholen](#), 26 januari 2023.

Vlor, Algemene Raad. [Lerarenopleiding als fundament voor sterke leraren en kwaliteitsvol onderwijs. Advies over het versterken van de lerarenopleiding om startbekwame leraren af te leveren](#), 14 september 2023.

Vlor, Algemene Raad. [Een toekomst voor ambitieus en kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen. Agenda voor het Onderwijsbeleid 2024-2029](#), 28 maart 2024.